

تاریخ تحولات سیاسی و روابط خارجی

جلد هفتم

جریان‌های هم‌اکنون جاری، قانونگذاری ششم تا دهم مشروطیت

دکتر سید جلال الدین

انتشارات پایدار

فهرست مطالب

صفحه

عنوان

۹	مقدمه
۱۵	نمونه آگهی های تبلیغاتی
۱۵	اعلامیه جامعه دیانت (آگهی تبلیغاتی دیگری در انتخابات دوره ششم)
۱۶	خلاصه انتخابات تهران
۱۸	اسامی نمایندگان دوره ششم مجلس
۲۰	مدرس و اعتبار
۲۴	فروردین ۱۳۰۵ تخمین ضرایح ائمه بقیع وسیله وهابی ها
۲۶	انعکاس اخبار املاک مقدسه
۲۸	هیأت رئیسه مجلس ششم
۳۱	مهیا بودن مجلس برای کار
۳۳	سوء قصد به جان مدرس
۳۶	ناآرامی در ارتش رضاخان
۳۸	عقد پیمان دوستی و امنیت متقابل بین درمند غربی و شرقی
۳۸	ترفع درجه یاران شاه
۳۹	رضاشاه در خراسان
۴۰	استعفای تدین از ریاست مجلس
۴۰	خطابه مجلس به شاه در شروع کار
۴۱	جواب شاه به عریضه مجلس
۴۲	ضرورت تحول در دادگستری
۴۲	۱- سوابق موضوع
۴۴	۲- انتظار عدالت از مشروطیت
۴۵	۳- مشیرالدوله برای تحول در عدلیه
۴۶	۴- قانون اصول تشکیلات عدلیه
۴۷	۵- دومین تشکیلات عدلیه جدید
۴۸	تشکیلات قضایی بعد از سال ۱۳۲۹ قمری
۴۸	مشخصات نظام قضایی صدر مشروطه

۴۹	وزارت عدلیه مشیرالدوله
۵۰	مجلس در تلاش تصویب قوانین عدلیه
۵۴	وظایف وزیر دادگستری
۵۵	اختیارات تام وزیر دادگستری
۵۶	داور و تحولات عدلیه
۵۸	ترتیب آموزش دادگستری به سبک اروپایی
۵۹	تصویب لایحه تمدید اختیارات داور
۵۹	برای بون مجازات عمومی
۶۱	تصویب قوانین زیربنایی
۶۲	تدوین قوانین ترکیبی
۶۳	تأسیس بانک ملی
۶۵	مقابله با مواد مخدر
۶۵	لایحه منع ورود مشروبات الکلی
۶۶	وضع راه آهن
۶۶	افتخارات تاجگذاری
۷۴	لایحه تعلیمات عمومی و آغاز اجرای آن
۷۶	فراکسیون‌های پارلمانی مجلس ششم
۷۷	استیضاح دولت مستوفی
۷۸	پایان عمر کاپتولاسیون
۷۹	استعفای مستوفی و جانشینی هدایت
۸۱	درگذشت عین الدوله آبان ۱۳۰۶
۸۳	استفاده از نظامیان
۸۴	عشایر ایران
۸۶	سرکوبی عشایر با اسکان
۹۱	تقی زاده و انتخابات دوره هفتم
۹۲	نظر ملک الشعرای بهار در انتخابات دوره هفتم
۹۳	دوره هفتم مجلس شورای ملی
۹۴	افتتاح دوره هفتم مجلس
۹۶	مقدمات آمادگی مجلس

۹۷	وضع نمایندگان دوره هفتم
۹۸	اسامی نمایندگان دوره هفتم
۱۰۰	درگذشت احمدشاه
۱۰۲	معرفی حسین دادگر
۱۰۴	قوانین مهم و حوادث دوره هفتم
۱۰۵	قانون اعزام محصل به خارج ۷ تیر ۱۳۰۷
۱۰۵	قانون انحصار دولتی دخانیات
۱۰۶	قانون مرزات انتقال مال غیر
۱۰۸	مطبوعات و هیأت منصفه
۱۱۱	اقلیت دوره هفتم
۱۱۲	دولت های تشکیل شده در مجلس هفتم
۱۲۱	دوره هشتم مجلس شورای ملی
۱۲۱	افتتاح دوره هشتم مجلس
۱۲۳	نمایندگان دوره هشتم
۱۲۶	هیأت رئیسه مجلس هشتم
۱۲۷	آمادگی مجلس هشتم برای فعالیت
۱۲۸	اقدامات و قوانین مهم مجلس هشتم
۱۳۰	کنگره های بین المللی هنر و باستان شناسی
۱۳۱	کابینه های تشکیل شده در زمان مجلس هشتم
۱۳۲	سلب مصونیت از صولت الدوله و ناصر قشقایی
۱۳۴	آتش سوزی در مجلس هشتم
۱۳۶	دیگر قوانین مصوب مجلس هشتم
۱۳۶	۱- قانون مربوط به تصرف عدوانی در استرداد املاک مورخ ۱۹ اردیبهشت ۱۳۰۷
۱۳۷	۲- قانون واگذاری انحصار تجارت خارجی مملکت به دولت و متمم آن مصوب ۱۳۰۹
۱۳۷	
۱۳۸	جلسه اختتامیه مجلس هشتم
۱۴۰	افتتاح تا رسمیت مجلس نهم
۱۴۰	نمایندگان دوره نهم
۱۴۳	ترفع درجه در آغاز سال

- دوره نهم مجلس شورای ملی ۱۴۵
- مجلس نهم و دولت هدایت ۱۴۶
- پاره ای از حوادث سال ۱۳۱۲ ۱۴۷
- دستگیری قاتل قتل‌های زنجیره ای ۱۴۹
- تصویب لایحه نفت با ۱۰۵ رأی موافق ۱۵۰
- نظرات و تحلیل‌هایی از هدایت و دولت ۶ ساله او ۱۵۱
- حادثه و قایع ۱۳۱۳ ۱۶۲
- مورخ آقا بکف در ایران ۱۶۴
- مجلس نهم و محمدعلی فروغی ۱۷۶
- همدرس مجلس به ایران فلسطین ۱۷۷
- سلب مصونیت در مجلس نهم ۱۷۷
- اقدامات مهم و فراموش‌نشدنی ۱۷۸
- حل مسئله نفت بین ایران و شرکت نفت با قرارداد ۱۸۱

قبل از انقلاب مشروطیت حاکمیت در ایران با شاهان مستبد قاجار بود^۱ و نفوذ و دخالت دو قدرت روسیه تزاری و بریتانیا در ایران فراوان بود. حقوق مردم از همه جهات در وضع تضییع بود کاپتولاسیون به یک صورت و فراماسونری به صورتی دیگر زندگی در جامعه را مشکل ساخته بود. انقلاب مشروطیت باعث تصویب قانون اساسی و متمم آن شد. (۱۲۸۵/۱۹) مجلس شورای ملی تشکیل گردید می بایست استبداد حاکم خاتمه پذیرد آزادی و

۱- در مجلد اول قبل از تاریخ دیدیم که مستبدترین شاه قاجار ناصرالدینشاه بود که در پنجاهمین سال سلطنت در سال ۱۲۷۵ در حرم خورشیدیه قتل شد. سیدالسلطنه میرزا رضا کرمانی با اسلحه گرم به قتل رسید. امین السلطان صدراعظم قتل شاه را به مظفرالدین میرزا ملگرمی نسبت داد. تبار امین السلطان و یکصد هزار تومان برای مخارج عزیمت ولیعهد به تهران حواله نمود. مظفرالدینشاه طی ۳۸ روز با پیشکاری امین الدوله وارد تهران شد همراهان او عبارت بودند از حکیم الملک، بصیرالسلطنه، امیربهار حسین، سلطان میرزا میرزا، میرزا محمدعلی، شاه جدید با تاجگذاری مالیات نانوایان و قصابهای آن سال را که دویست هزار تومان بود بخشید و میرزا محمدعلی طوس سلطنت در تمام کشور برگزار شد و محمدعلی میرزا فرزند ارشد به ولاعهدی منصوب و با پیشکاری میرزا محمدعلی خان امین الدوله به آذربایجان رفت شاه جدید وزارت خارجه را به امین السلطان صدراعظم داد اما بلافاصله او را از وزارت عزل و قائم تبعید نمود و وظایف صدراعظم را بین چند نفر تقسیم نمود سرداری کل قشون نصیب سردار ابراهیم شد. صدراعظم رئیس ایل قاجار، فرمان فرما حاکم تهران و کرمان توأمان عبدالوهاب نظام الملک را به وزارت مالیه و امین الدوله تنکابنی به وزارت گمرکات، عزالدوله عموی شاه به حکومت قزوین، علاءالدوله به حکمرانی خوزستان و یحیی، مصدق السلطنه استیفای خراسان، امیرنظام گروسی به پیشکاری ولیعهد در آذربایجان و امین الدوله به تهران احضار و ریاست امور حکام به او داده شد. شعاع السلطنه فرزند ۱۶ ساله شاه به حکومت گیلان و طوالش، در همین سال میرزا فرحی که بی بی به دار آویخته شد میرزا حسن خیرالملک و میرزا آقاخان کرمانی و شیخ احمد روحی که در استبداد باز بست بودند به ایران تحویل و محمدعلی میرزا فرمان داد هر سه نفر را سر بریدند. انیس الدوله سوگلی ناصرالدینشاه در اصل شوهرش درگذشت. سیدجمال الدین اسدآبادی آزادخواه روحانی معروف، میرزا ابوالحسن خان جلوه و آیت الله محمودی در این سال درگذشتند و از آنها تجلیل فراوان شد و حتی به مناسبت درگذشت آیت الله محمودی سه روز در تهران و خراسان تعطیل عمومی بود.

۲- در سال ۱۲۸۴ بعد از حدود ۱۰ سال سلطنت استبدادی مظفرالدینشاه بیمار فرمان مشروطیت را صادر کرد. در این مدت شاه سه مرتبه به اروپا رفت و هر بار هزینه مسافرت با استقراض از خارج بود. امتیازات روسی و انگلیس داد امتیاز حفاری شوش را به فرانسوی ها داد در این مدت میرزا علی اصغر خان آتابک، میرزا علی اصغر خان آتابک، عین الدوله و میرزا نصرالله خان مشیرالدوله عنوان صدارت یافته البته عمده مدت با آتابک اعظم بود. در این مدت آتابک و بعد از او عین الدوله مردم را به مقاومت و روحانیت را به رهبری مبارزه برای تحول اوضاع و برقراری حکومت مشروطه و ادار ساخت و کشور را در آستانه انقلاب قرار داد در ده سال سلطنت مظفرالدینشاه قرارداد داری در دادن امتیاز نفت به شرکت انگلیسی، امتیاز حفاری در شوش، مبالغ زیادی از روسیه وام گرفته شد و گمرکات فارس و بنادر گروگان گذاشته شد مظفرالدینشاه در مسافرت اول در پاریس هنگامی که در شکه سوار بود مورد سوء قصد قرار گرفت اما عقیق ماند مظفرالدینشاه در بازگشت با ورود کشتیهای روسی به بنادر جنوب موافقت کرد تا برای راه آهن سراسری اقدام نمایند انگلیسها با اقدام روسها مخالفت نمودند یازده باب مدارس جدید مدرسه سادات به مدیریت حاج میرزا یحیی دولت آبادی، مدرسه رشدیه، مدرسه علمیه، مدرسه شرف، مدرسه افتتاحیه، مدرسه مظفریه، مدرسه دانش، مدرسه ادب، مدرسه خیریه، مدرسه تربیت در دوران صدارت کوتاه امین الدوله تأسیس شد وی قبل از مشروطیت در گذشت در سال ۱۲۸۴ مردم فارس در اثر اقدامات شعاع السلطنه عاصی شدند و املاک خود را خواستند در خراسان به لحاظ گرانی نان و

حقوق اساسی مردم تأمین باشد مداخلات بیگانگان و صدمه به استقلال سیاسی و فرهنگی و اقتصادی خاتمه پذیرد و دولتی برگزیده نمایندگان ملت زمام امور را در اختیار گیرد اما جنگ بین المللی اول که ۸ سال بعد اتفاق افتاد و اشغال ایران و هرج و مرج داخلی و شیوع بیماری و ناامنی و قحطی وضع به شدت نامطلوبی را پیش آورد انقلاب در روسیه تزاری هم اتفاق افتاد و انگلیس را بر آن داشت تا با امضای قرارداد ۱۹۱۹ یکباره ایران را تحت الحمايه قرار دهد اما به این قرارداد در داخل و خارج کشور اعتراضات فراوان شد و اجرای آن را غیر ممکن ساخت مجلس اول که از طرف محمدعلیشاه به توپ بسته شده بود با تصرف تهران از سبب آن یخوآهان به فرار شاه منجر گردید^۱ و مجلس دوم هم که با التیماتوم روس و انگلیس تعطیل شد بود و مجلس سوم هم برای بهبود اوضاع جنگ جهانی به عمر

گوشش شورش کردند در کرمان آن سال که در آنجا فاکت کردند عین الدوله در تهران دستور بازداشت جمعی را داد. تجار از نوز بلژیکی شکایت کردند با مصالدینشاه از مسافرت سوم بارگشت و تجاوزات علاءالدوله حاکم تهران موضوع دادخواهی علما و تجار بود. اجتمع مسلمانان باین آوردن سیدجمال واعظ از منبر تحصن علماء در حرم عبدالعظیم و تعطیل بازار و پذیرفتن خواست برکناری حاکم تهران و صدراعظم مهاجرت علماء به قم و تحصن جمعی در سفارت انگلیس سرانجام میرزا نصرالله خان را به نمایندگی به وزارت رسید فرمان مشروطیت از جانب شاه صادر گردید عضدالملک برای بازگرداندن علما به قم رفت.

۱- با صدور فرمان مشروطیت مقدمات تشکیل مجلس فراهم شد در مرداد ۱۲۸۵ اجلاسی با طبقات علما و رجال و معاریف و اصناف و بازرگانان و شاهزادگان برای تنظیم نظام انتخابات اجرای فرمان مشروطیت تشکیل شد و ۷ نفر برای تنظیم آئین نامه برگزیده شدند (صنیع الدوله، مشیرالملک، میرزا محمدعلی، مخبرالسلطنه، محتشم السلطنه) در مهرماه نخستین جلسه مجلس با نمایندگان تهران که صنفی برگزیده شدند تشکیل شد و چون صنیع الدوله داماد مظفرالدینشاه اولین رئیس مجلس شد و امین الضرب نایب رئیس مجلس اول به شهادت اخذ وام از خارج را با اینکه دولت ضروری احساس می کرد مجلس تازه تأسیس به نشانه قدرت ملی آن را رد کرد و کار قانونگذاری را شروع نمود ناصرالملک وزیر مالیه هم که برای ضروری بودن وام برای هزینه جاری کشور پیش نموده به شدت رد کردند و اخذ هر نوع وامی از خارج ممنوع گردید کمیسیون در مجلس برای تعدیل نظام مجلس مملکت به ریاست وثوق الدوله تشکیل شد و تقی زاده از اعضای مؤثر کمیسیون بود. روزنامه مجلس آغار به انتشار رسید که مدیریت آن به میرزا محسن مجتهد داده شد سردیری آن با ادیب الممالک فراهانی بود. برای بی نیازی از وام و برای خارج کردن ملی تأسیس و مورد استقبال مردم قرار گرفت و پانزده کروور تومان مردم تمهید سرمایه کردند روزنامه دیگر هم به نام ندای وطن منتشر شد قانون اساسی با ۵۱ ماده به امضاء مظفرالدینشاه رسید با درگذشت او محمدعلیشاه و اسکاال و سختی حاضر شد متمم قانون اساسی را امضاء کند. مظفرالدینشاه با ۱۸ دختر و ۶ پسر در ۱۲۸۵ درگذشت و محمدعلی میرزا ولیعهد در آذرماه ۱۲۸۵ تاجگذاری کرد به دنبال یک سلسله مشاجرات و اختلافات و برخوردها بین مجلس و شاه در تیرماه ۱۲۸۷ در حالیکه هنوز ۵ ماه از عمر مجلس اول باقی بود آن را به توپ بست و جمعی از آزادیخواهان و نمایندگان مقتول و مجروح و مجبوس و متواری شدند استبداد صغیر تا فتح تهران وسیله آزادیخواهان به مدت یک سال دوام یافت.

آن خاتمه داد کشور در وضع با ثباتی قرار نداشت مردم و دستگاهها انتظار یک معجزه را داشتند انگلیس در این زمان با پیروزی در جنگ جهانی یک تاز میدان خاورمیانه بود با تزلزل قرارداد ۱۹۱۹ نتوانست منافع خود را مخصوصاً در بردن نفت ثابت نگهدارد تلاش می کرد با تشکیل یک حکومت ظاهراً مستقل به نحوی امنیت به وجود آید در چنین شرایطی کودتای ۱۹۱۹ رضاخان و سیدضیاء واقع شد و قدرت را با باقی داشتن احمدشاه بدست گرفت و سرانجام در زمان دولت کودتا شکل گرفت قرارداد ۱۹۱۹ الغاء گردیده کاپتولاسیون که مصادرات الغاء آن قبل از کودتا فراهم شده بود از طریق مجلس الغاء شد. رضاخان فرماندهی کل قوا را و بعد، تصدی نخست وزیری را بدست آورد و چون در تأسیس جمهوری به موافقت بر سر داشت و در نزد به سمت احراز سلطنت افتاد و هنگامی که احمدشاه به مسافرت سوم رفته و تصمیم به بازگشت نداشت با همراهی مجلس و خاتمه دادن به سلطنت قاجار و تشکیل مجلس مؤسسان تصمیم به تصدی اصل از قانون اساسی و تفویض سلطنت به رضاخان سلطنت این دودمان را اعلام داشت و در احسن خان مشارالملک وزیر خارجه تصمیم مجلس مؤسسان مبنی بر سلطنت رضاخان پهلوی را به تمام سفارتخانه ها اعلام نمود فروغی رئیس الوزراء تیمورتاش وزیر دربار میرزا حسن خان دیبیر اعظم رئیس دفتر مخصوص سرتیپ مرتضی خان یزدان پناه به سمت سران آلودان شاه مجلل الدوله دولتشاهی و معاون الدوله غفاری به ریاست تشریفات داخلی و در خارج معین شدند دو ماه بعد فرمان ولیعهدی محمدرضا فرزند ارشد ذکور رضاشاه صادر گردید و جانشین علی خان پهلوی نژاد به پیشکاری ولیعهد منصوب گردید عمر مجلس پنجم با تصویب بودجه هزینة جشن تاجگذاری شاه به مبلغ یکصد هزار تومان در بودجه ۲۴/۷۹۷/۶۰۰ تومانی در بهمن ۱۳۰۴ پایان یافت. ما در جلد هفتم این مجموعه از حوادث و وقایع و تحولات داخلی و خارجی سالهای اولیه سلطنت رضاشاه که مقارن مجلس ششم تا نهم مجالس مقننه (۱۳۰۵ تا

(۱۳۱۱) می باشد سخن می گوئیم در اردیبهشت سال ۱۳۰۵ ذکاءالملک نخست وزیر بود عهدنامه ای بین ایران و ترکیه در منزل فروغی به امضاء رسید که ۱۱ فصل داشت و به زبان ترکی، فرانسه و فارسی امضاء شد.

قبلاً گفته شد در همین اردیبهشت تاجگذاری رضاشاه با حضور علماء، قضات، سفرا، صاحب منصبان ارشد، اعیان و نمایندگان و تجار و اصناف کارمندان عالی رتبه نمایندگان بیوئات در کاخ گلستان برگزار شد سه روز و سه شب در سراسر ایران چراغانی اعلام شد و فروغی و تیمورتاش به لحاظ حسن خدمت نشان درجه اول تاج دریافت داشتند فروغی رئیس الوزراء و حسن اسفندیاری حاج محتشم السلطنه خطابه های تملق آمیزی در مورد رضاخان که تازه سال پیم یک قزاق بود ایراد نمودند او را همتای کوروش و داریوش که برای نجات ایران و ایران بیایسته نامیدند در این مورد در مجلدات قبل توضیح داده شد فراموش نکنید اوضاع کشور همپایان نمود که سردار سپه مرد فوق العاده و استثنایی است که از عهده هر کاری بر می آید و مصری سلطان و ضد انگلیسی، مقتدر که ارتشی بی نظیر ایجاد کرده قرارداد ۱۹۱۹ را از بین برد و در حالیکه این قرارداد قبل از کودتا در واقع از بین رفته بود (امنیت را در فاصله ۴ سال از کودتا تا تسلط در سراسر کشور برقرار ساخته البته در این راه توفیق زیادی پیدا کرده بود به طوری که سالان سرسخت او هم در این مورد نمی توانستند مورد را نادیده بگیرند اما این برقراری امنیت و ثبات نبود کردن قدرت عشایر که مرزداران همیشگی کشور بودند و درهم کوبیدن نهضت مردمی بود که طبعاً ناامنی را به همراه داشت نهضت جنگل، نهضت خیابانی، اقدامات محمد علی خان پسیان و قیامهای دیگری که علیه حکومت مرکزی در جریان بود آنها را سرکوب نموده بود و جمعی از همدستان قزاق را در تمام استانها بر مردم مسلط کرده بود از پیروزی انقلاب مشروطیت تا کودتا به دلایل مختلف هرج و مرج، آشفتگی و ناامنی جایی برای مردم نداشت راهزنیها و

قتلها و تجاوز به اموال مردم و رفتاری از این نوع به لحاظ ضعف دولت مرکزی و نبودن قانون و دخالت بیگانگان و مخصوصاً جنگ بین الملل اول که علیرغم اعلام بیطرفی ایران قشون روس و انگلیس به ایران وارد شده و این اشغالگران صدمات زیادی به ملت و آذوقه مردم و امنیت عمومی وارد ساخته بودند و مردم برای بهبود وضع انتظار آمدن یک قدرت را داشتند بنابراین رضاخان در دورانی که شخص دوم و نظامی کودتا محسوب می شد با کمک و بطاران خود که در رأس قوای نظامی به عنوان سرلشکر و سرتیپ با اختیارات تام قرار داده بود توانست به نام اسلام و به عنوان فرزند شجاع ایران همه رجال آن زمان را که غالباً از خاندان قاجار بودند و دعاوی مختلف داشتند و مخصوصاً عامل سرشناس انگلیس شیخ خزعل را که خود را پادشاه می دانست به نوعی از آن خود می دانست از صحنه سیاست و حاکمیت خارج نماید. فشار و اعمال زور و ساختن نسبت به طبقات متمول و رجال قاجار و گرفتن املاک بعضی از اشخاص سرشناس بود و صرف نظر از چند مورد خاص مثل مخالفت مستمر مدرس و در زیارت خانواده او به قم و نعلبند و تیر و زنجیر به عالم روحانی اساساً با بسیاری از روحانیت ارتباط داشت و احترام می گذاشت و تسلیم بود چنانچه در قضیه جمهوریت چنان کرد و با تمام علاقه و مقدماتی که فراهم نموده بود علیه خود را متوقف نمود و یا در قضیه تبعید علمای شیعه مقیم عراق به تهران نزدیکی زیادی روحانیت نشان داد.

اولین دوره مجلس شورای ملی در سلطنت رضاشاه دوره ششم بود که در ۱۹ تیرماه ۱۳۰۵ شمسی برابر ۳۰ ذیحجه ۱۳۲۲ قمری / ۱۰ ژوئیه ۱۹۲۶ میلادی اسباحت پس از ۲ سال و یک ماه و سه روز در ۲۲ مردادماه ۱۳۰۷ شمسی / ۲۶ صفر ۱۳۲۷ قمری / ۳ شهریور ۱۹۲۸ میلادی خاتمه یافت. انتخابات دوره ششم در زمان کابینه ذکاءالملک فروغی طبق برنامه

۱- در روزشمار تاریخ آمده مجلس ششم قبل از ظهر ۱۹ تیر طی مراسمی افتتاح و نخستین جلسه به ریاست سنی سیدحسن مدرّس تشکیل گردید در این جلسه سیدمحمد تدین به ریاست مجلس و سیدالمحققین دیبا و سهام السلطان بیات به نیابت ریاست انتخاب شدند.

شروع و در ۵ تیر ۱۳۰۷ پایان یافت بر اساس نوشته های بعضی از نویسندگان و مطبوعات آن زمان در بعضی از نقاط کشور نظامی ها در اجرای انتخابات مداخله کردند و در پاره ای نقاط مستقیماً آن را زیر نظر داشتند و نمایندگان سفارش شده از مرکز برگزیده شدند در تهران وضع با دیگر نقاط کشور تفاوت داشت و تا حدودی آزادی بود و به همین جهت نمایندگان واقعی همچون مدرس و بهار و همراهان آنها انتخاب گردیدند و حتی مدرس که با سلطنت مابین مخالفت کرده بود و مخالف بود نفر اول شد و دیگر همفکران و همراهان او هم با هم بلاشهای دولت در مخالفت هشت نفر به مجلس راه یافتند. مدرس که با مداخله نظامیان مخالف بود تصمیم گرفت افشاگری کند و آنها که با مداخله دولت و نظامیان نماینده شده بودند که با اعتدالنامه ها مخالفت کند مدرس با همکاری دیگر نمایندگان اقلیت به اعتراض پرداخت و افشاگری که نتیجه اعتراضات مدرس و همراهان او در مجلس نسبت به اعتدالنامه ها منجر به این شد که در کلاس فرمایشی به شدت رنجیده، نگران شدند بعضی ترور نافرجام مدرس و سوء قصد های به او و علی بن ابی طالب او را در دوره بعد ناشی از این جریان می دانند البته حضور مدرس و امثال او ولو در اقلیت برای جریان استبدادی ایجاد شده غیر قابل تحمل بود.